

EERLIJKHEID DUURT HET LANGST

HET BELANG VAN EERLIJKHEIDSPERCEPTIES BIJ OVEREENKOMSTEN OVER ONDERHOUDSBIJDRAGEN VOOR KINDEREN

Elke Claessens & Dimitri Mortelmans – Universiteit Antwerpen

Inleiding

De impliciete verwachting dat samenwonende ouders voldoen aan de ouderlijke zorgplicht tegenover hun kind (Brouwers, 2010) vervalt bij een relatiebreuk. In dat geval wordt nagegaan of elke ouder in het licht van de afgesproken verblijfsregeling evenredig – nl. in verhouding tot de omvang van de eigen middelen tegenover de gezamenlijke middelen – bijdraagt aan de zorg van het kind. Is dit niet het geval, compenseert de ene ouder zijn/haar tekort via de betaling van onderhoudsbijdragen (Swennen, 2010; Verschelden, 2016). Hoewel dit eenvoudig klinkt, is het vaststellen van een correcte onderhoudsbijdrage dat allerminst. Ten eerste dient de kost van een kind gekend te zijn. Het Belgisch wetboek schrijft echter niet voor wat hier precies onder verstaan worden. Bovendien zijn er naast makkelijk “individualiseerbare” kosten (bv. kledij) ook collectieve uitgaven die niet eenduidig aan het kind kunnen worden gekoppeld (elektriciteit, water, huur/lening, ...) (Storms et al., 2015). Ten tweede is ook ‘middelen’ geen duidelijk of rechtlijnig begrip. Het Belgisch burgerlijk wetboek biedt in dit geval wel een beschrijving van middelen als beroepsroerende en onroerende inkomsten, alsook voordelen en andere middelen die hun levensstandaard en die van hun kinderen waarborgen (BW art. 203 §2). Het is echter onduidelijk of (sociale) uitkeringen en tegemoetkomingen hieronder thuishoren, dan wel of een lening hier mag afgetrokken worden of er een bestaansminimum moet overblijven.

Indien een ouder niet akkoord is met hoe deze factoren worden aangewend in de berekening – of deze nu onderling tussen de ouder, bij een bemiddelaar of bij een rechter plaatsvindt –, kan dit een gevoel van oneerlijkheid aanwakkeren. Bovendien overstijgt het risico op oneerlijkheid de eigenlijke berekeningsfactoren. Zo velt een overeenkomst over onderhoudsbijdragen impliciet een oordeel over hoeveel een kind “waard” is, en tracht het een evenwicht te slaan tussen concurrerende en potentieel felle claims van de betalende ouder, de ontvangende ouder en/of het kind (Ellman et al., 2009; Ellman & Ellman, 2008; Schaeffer, 1990). De combinatie van de expliciete berekeningsfactoren en impliciete verwachtingen maakt dan ook dat wat een overeenkomst “eerlijk” maakt grotendeels een waardeoordeel is (Ellman & Ellman, 2008; Magistad & Rettig, 1999). Dit uit zich tevens in het gegeven dat nationale systemen ter berekening van onderhoudsbijdragen sterk verschillen in structuur en configuratie, ondanks allen een objectieve berekening te beloven (Claessens & Mortelmans, 2018; Skinner & Davidson, 2009). Een overeenkomst is dus onvermijdelijk het resultaat van een onderhandeling, en niet alle partijen zijn het noodzakelijkerwijs eens met het resultaat.

Dit is een ernstige bezorgdheid. Een onderhoudsbijdrageregeling die als oneerlijk wordt beschouwd kan bijdragen tot ruzies tussen ex-partners, stress veroorzaken en de kwaliteit van de ouderlijke zorg aantasten (Lin & McLanahan, 2007). Onderzoek toont tevens aan dat een gevoel van oneerlijkheid niet-naleving van de overeenkomst in de hand kan werken (Lin, 2000), wat zowel de ontvangende ouder als de kinderen financieel schaadt (Mortelmans & Defever, 2015). Wanbetaling leidt tevens tot verminderd

contact tussen de (niet-)betalende ouder en het kind, met een verminderd emotioneel welzijn tot gevolg voor beide partijen (Hakovirta & Rantalaiho, 2011; Nepomnyaschy, 2007). Zelfs indien betalingen gebeuren, kan een oneerlijk ervaren overeenkomst wrok opwekken en de aanpassing van alle partijen aan de situatie na de breuk grondig verstoren (Coleman et al., 1999).

Doel

Inzicht in wat de ervaring van eerlijkheid bij onderhoudsbijdrageregelingen vergroot is dan ook uitermate belangrijk. Bestaand onderzoek is echter veelal gelimiteerd tot oneerlijke risico's met betrekking tot de berekeningsprocedure (Brinig & Allen, 2011; Noyes, 2011) of de hoogte van het uiteindelijke bedrag (Hans, 2009; Huang et al., 2005), en dit voornamelijk gefocust op de gevolgen in termen van naleving van de overeenkomst (Lin, 2000). Men gaat hierin grotendeels voorbij aan de relationele en sociale contexten waarbinnen ouders navigeren tijdens de onderhandeling, waardoor kennis over cruciale (pijn)punten in het ruimere beslissingsproces achterwege blijft. Bovendien is geweten dat er in een onderhandeling verschillende strategieën kunnen gehanteerd worden (Borbély et al., 2017), maar niet hoe deze specifieke strategieën de eerlijkhed perceptie beïnvloeden. Deze aspecten nemen we in deze studie onder de loep, aan de hand van diepte-interviews over de onderhandeling en naleving van onderhoudsbijdragen met beide ex-partners van een ouderlijke dyade in Vlaanderen. Inzicht in de grondslagen van eerlijkhed percepties kan bijdragen aan het ontwerpen van effectievere bemiddelingsstrategieën, tevens ondersteuning bieden voor beleid dat beoogt wanbetaling te voorkomen en, indien het toch voorkomt, gericht aan te pakken (Ganong et al., 1995; Lin & McLanahan, 2007).

DE BELGISCHE ONDERHOUDSBIJDRAGEDIALOOG

Zoals aangekaart, beschikt men in België niet over een eenduidig berekeningssysteem om onderhoudsbijdragen vast te stellen. Dit is in tegenstelling tot de meeste andere landen, waar er beleidsmatig een - al dan niet wettelijk verplichte - calculatiemethode wordt aangeboden (Skinner & Davidson, 2009). In zulke landen valt dan ook te verwachten dat gevoelens van oneerlijkheid over onderhoudsbijdragen zich vooral richten op de overheid en de opgelegde methode in kwestie. Vanuit het gebrek aan uniforme aanpak biedt België een interessante onderzoekcontext, daar het proces van het berekenen van onderhoudsbijdragen en het vastleggen van afspraken over de uitwisseling ervan sterk afhankelijk is van onderhandeling en overeenstemming tussen de ouders (Bastaitis et al., 2011). We verwachten dan ook dat het maken van afspraken over onderhoudsbijdragen in België meer risico's creëert in het opwekken van gevoelens van oneerlijkheid. Meer nog, indien ouders de vrijheid hebben om actief te discussiëren over een correct bedrag, kunnen oneerlijkhed percepties gepersonaliseerd raken en zich op de andere ouder richten, eerder dan op een afstandelijk berekeningssysteem. Tot slot kan het discretionaire karakter van de berekening het sentiment van "winnen" versus "verliezen" aanwakkeren, en als dusdanig het gevoel van oneerlijkheid katalyseren.

Ouders die binnen het Belgische systeem onderhandelden over onderhoudsbijdragen bieden dan ook menig potentieel voor de studie van (on)eerlijkheid rond onderhoudsbijdrageregelingen. Dit wordt versterkt door het feit dat 1 op 5 huishoudens recentelijk geconfronteerd werd met een niet-naleving van de overeenkomst in de vorm van het laattijdig, onvolledig of niet betalen van de afgesproken onderhoudsbijdragen (Schepers et al., 2020). Dat zulke vormen van wanbetaling in sterke mate worden veroorzaakt door een gevoel van oneerlijkheid over de overeenkomst (Lin, 2000), dringt aan op verder onderzoek naar deze dynamiek.

Het bereiken van overeenkomsten

Een belangrijke vraag die gesteld dient te worden is hoe en waarom ouders komen tot afspraken over onderhoudsbijdragen die zij niet als eerlijk percipiëren. Onderhandelingstheorie (*Negotiation Theory* (Borbély et al., 2017)) licht dit toe aan de hand van het *dual-concern* model, dat *self-concern* - bezorgdheid over uitkomsten voor zichzelf - en *other-concern* - bezorgdheid over de uitkomsten voor de ander - voorstelt als ervaringsdimensies die lopen van zwak tot sterk. Ieder individu, volgens de theorie, ervaart een zekere mate van elk van deze dimensies in eender welke onderhandeling (Van de Vliert & Prein, 1989). Tezamen brengen iemands mate van *self-concern* en *other-concern* vier mogelijke strategische onderhandelingstypes voort, waarvan er twee kunnen leiden tot eigenlijke probleemoplossing en inwilliging. Het oplossen van problemen impliceert een hoge mate van bezorgdheid over de uitkomsten voor zowel zichzelf als een ander, wat de kans vergroot op het bereiken van een gemeenschappelijke win-winsituatie en dus een overeenkomst dat voornamelijk als eerlijk gepercipieerd wordt. Een inwilliging daarentegen impliceert een sterke bezorgdheid voor de uitkomsten voor de ander, maar een zwakkere bezorgdheid voor de uitkomsten voor zichzelf. Dit leidt tot het (bewust) afzwakken of zelfs verwerpen van de eigen waarden of doelen, wat op dan weer het risico vergroot dat de overeenkomst als oneerlijk wordt beschouwd. Deze laatste strategie kan nog verder worden opgedeeld in opgeven en een compromis sluiten. Opgeven kan worden beschouwd als het tegenovergestelde van het aanvechten van een beslissing, d.w.z. wanneer een partij op een bepaald punt in de onderhandeling diens inbreng en eisen laat varen. Dit impliceert het onbetwist afstand doen van het eigen punt, terwijl een compromis een actieve en weloverwogen (gedeeltelijke) inwilliging inhoudt. Het is daarom te verwachten dat, in de context van onderhandelingen over onderhoudsbijdragen, een probleemoplossende strategie een groter eerlijkheidsgevoel in de hand werkt dan inwilligingen, en dat een compromis een sterker gevoel van eerlijkheid opwekt dan de ervaring van in de onderhandeling te hebben opgeven (Carnevale & Pruitt, 1992; Lande, 2017).

De perceptie van (on)eerlijkheid

Het verband tussen de overlegstrategie en de perceptie van eerlijkheid is er niet een van eenzijdige causaliteit. Er is namelijk een wisselwerking tussen de twee waarbij niet alleen de overlegstrategie de perceptie van (on)eerlijkheid bepaalt, maar deze perceptie tevens een voortdurende invloed heeft op het overleg. Het is dus inderdaad zo dat iemand een bepaald gevoel van (on)eerlijkheid kan overhouden van een bepaald overleg en de resulterende overeenkomst. Het overleg wordt echter tevens aangevat, gestuurd en geëvalueerd vanuit op dat moment heersende, individuele percepties over (on)eerlijkheid. Dit wordt toegelicht in de theorie van *distributive justice*, die stelt dat de (on)eerlijkheidsperceptie fungeert als een soort interne richtlijn waarmee de eerlijkheid van allocaties voortdurend wordt beoordeeld (Christensen et al., 1990; Rettig et al., 1997). Volgens de theorie leunen deze (on)eerlijkheidspercepties doorheen het onderhandelingsproces steeds aan bij een van drie - mogelijk wisselende - overtuigingen (*distribution rules*): (1) de regel van billijkheid, die resultaten beoogt voor de partijen in verhouding tot individuele bijdragen, (2) de regel van behoefte, waarbij resultaten worden beoogd die rekening houden met individuele behoeften, en (3) de regel van gelijkheid, wat een streven inhoudt naar gelijke resultaten voor de partijen (Cohen, 1987; Cook & Hegtvedt, 1983). Volgens de theorie stemt de ervaring van oneerlijkheid uit een discrepantie tussen de interne *distribution rules* van de overlegpartijen, daar deze consensuele overeenkomsten (zie supra) in de weg staan en, sterker nog, conflicten kunnen vergroten (Cook et al., 2011).

Het aligneren van deze interne richtlijn tussen ouders bij een onderhoudsbijdrage-onderhandeling is evenwel niet vanzelfsprekend. De gehanteerde *distribution rule* wordt namelijk voortdurend beïnvloed door de factoren van het onderhandelingsproces. Zo is ten eerste de procedure waarmee de eigenlijke berekening van onderhoudsbijdragen plaatsvindt van groot belang voor (on)eerlijkheidspercepties (Cook & Hegtvedt, 1983). In dit verband vond Schaeffer (1990) doorgaans steun voor de billijkheidsregel, dat zich uit in een voorkeur om rekening te houden met de middelen van beide ouders teneinde bedragen vast te stellen die evenredig zijn aan de financiële capaciteiten. Ten tweede is de hoogte van het berekende bedrag een onderwerp van strubbeling in termen van (on)eerlijkheid. Zo zien Smyth and Weston (2005) bij vermogende ouders de behoefte-regel opduiken in de wens om een bovengrens te voorzien voor het berekende bedrag; de behoefte van de ontvangende ouder en het kind kan zo gedekt worden, zonder dat de bijdrage exuberant de hoogte inschiet. Bij minder vermogende ouders valt in dit verband eerder de billijkheidsregel op. Hierbij spelen vaker bezorgdheden over de onderschatting van de kosten van opvoeding, de mogelijkheid tot het verbergen van inkomsten, de ontoereikendheid van een bestaansminimum¹ en het gebrek aan erkenning voor de aanwezigheid van andere kinderen (Noyes, 2011). Tegelijk kan de behoefte-regel opduiken, vanuit de overtuiging dat het uiteindelijke onderhoudsbijdragebedrag lager mag zijn wanneer de betalende ouder over beperkte financiële middelen beschikt. Het afstemmen van voorkeuren kan specifiek complex zijn in het Belgische systeem daar verschillende berekeningsmethoden een andere aanpak kennen in termen van wat wel en niet in rekening wordt gebracht, alsook in termen van het resulterende bedrag (Thion & Callebaut, 2013).

Bovendien zijn (on)eerlijkheidspercepties niet alleen van belang bij het vormen van *distribution rules* rond de kenmerken en resultaten van de berekening. Zo wijzen Lin and McLanahan (2007) op het belang van geslachtsverschillen, in de zin dat moeders doorheen de onderhandeling over het algemeen eerder neigen naar de billijkheidsregels, terwijl vaders de gelijkheidsregel handhaven. Daarnaast is de gekozen verblijfsregeling tevens van belang. Een meer gelijk verdeelde zorg verleent gelijke toegang tot, controle over en contact met kinderen en geeft meer gelijkwaardige erkenning aan de ouderlijke verantwoordelijkheden, wat een eerlijkere perceptie over de onderhoudsbijdragen in de hand kan werken (Seltzer, 1991; Stambulich et al., 2012). Tot slot kan een goede relatie tussen de ouders doorheen het gehele onderhandelingsproces het tevens makkelijker maken om de *distribution rules* te aligneren en een gevoel van oneerlijkheid minimaliseren (Coleman et al., 1999), in tegenstelling tot vijandigheid jegens de andere partij en een gepercipieerd gebrek aan controle over hoe onderhoudsbijdragen worden aangewend (Cozzolino & Williams, 2017).

Doorheen het onderhandelingsproces kunnen er dus heel wat factoren aanleiding geven tot een perceptie van oneerlijkheid, wat – zoals eerder aangehaald – kan resulteren in wanbetaling (Meyer et al., 2008; Waller & Plotnick, 2001). Gezien de financiële, sociale en psychologische schade dit kan aanrichten is begrijpen wat ouders percipiëren als (on)eerlijk zowel voor, tijdens als na het onderhandelingsproces van groot belang. Bovendien ondervinden Stambulich et al. (2012) dat het ervaren van eerlijkheid individuen beter bestand maakt tegen stress, wat in het geval van onderhandelingen en afspraken over onderhoudsbijdragen dan weer positief is voor de opvoedkwaliteit en het algemene mentale welzijn na een

¹ Sommige berekeningsmethoden, zoals de Onderhoudsgeldcalculator van de Gezinsbond, voorzien de optie om voor elke ouder een "bestaansminimum" op te nemen in de berekening. Zodoende reserveert met een stuk van het inkomen dat niet in de berekening van de eigenlijke onderhoudsbijdrage wordt opgenomen.

relatiebreuk. Bestaande studies nemen echter versnipperde aspecten van het proces en/of resultaten van de onderhandelingen onder de loep, en de cruciale wisselwerking tussen (on)eerlijkheid en overlegstrategieën blijft onderbelicht. Vanuit deze lacune benadert dit onderzoek het proces en de resultaten van onderhoudsbijdrage-onderhandelingen in ruime zin, met aandacht voor hoe zowel een samenloop van factoren als specifieke overlegstrategieën in verband staan met (on)eerlijkheidspercepties.

DATA

De kwalitatieve datagegevens voor deze studie werden verzameld in 2018 via diepte-interviews met beide ex-partners van een voormalig gehuwd of samenwonend koppel. Aangezien het onderwerp van de interviews betrekking had op afspraken over kinderen, was een belangrijke voorwaarde om deel uit te maken van de steekproef dat er op het moment van de breuk minimaal één gemeenschappelijk kind in huis woonde. De onderhandelingen en overeenkomsten werden retrospectief bevestigd, wat maakt dat alleen relatiebreuken die plaatsvonden na 2010 in aanmerking kwamen om geheugenproblemen te beperken. Dit stelde ons niettemin in staat om een brede blik te verkrijgen op zowel lang afgeronde als nog steeds lopende onderhandelingen. Een omvattende verkenning van het onderzoeksthema werd mogelijk gemaakt door een ruime variatie in de aard van de relatie tussen de ex-partners (voormalig getrouwd vs. samenwonend), de voogdijregeling en nieuwe partners en/of kinderen.

De eerste fase van het verzamelen van gegevens was verweven met het opstellen van een interviewleidraad. We hielden vijf afzonderlijke interviews (waarvan twee met een man, drie met een vrouw), wat telkens werd opgevolgd door een optimalisatie van de leidraad. Dit leverde op het einde van het proces een gestructureerde interviewleidraad op die werd gebruikt in de tweede fase van gegevensverzameling. Hierbij namen studenten die een cursus kwalitatieve methoden volgden aan de Universiteit van Antwerpen elk twee diepte-interviews af bij respondenten die voldeden aan de steekproefvoorwaarden, en voorzagen daaropvolgend transcripties van de interviews. De respondenten werden gevonden via eigen contacten van de interviewers, aankondigingen in de lokale en sociale media en een oproep in de nieuwsbrief van de Gezinsbond. In totaal waren er 245 geïnterviewde dyades, wat neerkomt op 490 respondenten (waarvan 242 mannen en 248 vrouwen).

Analyse

De codering en data-analyse gebeurden in het programma NVivo (Mortelmans, 2019). Eerst werd een deelsteekproef van 30 interviews onderworpen aan open codering met behulp van de bottom-up benadering van de Grounded Theory methode, waarbij we codes vormden door middel van een continu en simultaan lees- en analyseproces (Starks & Brown Trinidad, 2007). Vervolgens werden deze codes gestructureerd en geanalyseerd, met aandacht voor begrippen, concepten en verhalen die aansloten bij de ervaring van (on)eerlijkheid. Dit proces van Grounded Theory analyse stelde ons in staat een eerste theoretisch model te construeren (Stern & Porr, 2011). Dit eerste model werd vervolgens aangepast en verfijnd volgens de constante vergelijkmethode, waarbij we de bestaande bevindingen telkens toetsten met een stelselmatige toevoeging van bijkomende interviews. Na toevoeging van 20 extra

interviews bleken er geen relevante aanpassingen meer aan de orde, en was verzadiging - en daarbij het finale model - bereikt.

Verschillende maatregelen garanderen de validiteit en betrouwbaarheid van onze resultaten (Bryman, 2012). Ten eerste biedt de gedetailleerde interviewleidraad inter-interviewer betrouwbaarheid, aangezien ieder interview dezelfde onderwerpen behandelt. Deze gestructureerde aanpak maakte het ook mogelijk om vooraf aan vraagcodering te doen, wat de studenten deden op basis van elke hoofdvraag in de interviewleidraad. Dit vergemakkelijkte het terugvinden van relevante secties in de transcripties en het coderen van de nodige gegevens. Ten tweede werden de eigenlijke analyses uitsluitend uitgevoerd door de eerste auteur, wat interne consistentie gaf aan de verwerking van de gegevens. Tot slot voorkwam de heterogene groep respondenten buitensporige narratieve vertekening. Aansluitend stelde het dyadische karakter van de interviews ons in staat om (a)symmetrie te identificeren in specifieke eigenschappen van het ouderpaar (zoals werkgelegenheid en opleidingsniveau) wat een gerichte analyse toeliet van respondentkarakteristieken (zie infra).

Resultaten

Definitie van (on)eerlijkheid

Ouders werden gevraagd in hoeverre zij hun onderhoudsbijdrageovereenkomst als "eerlijk" ervaren. Uit de data kwam volgende categorisatie naar voor: (over het algemeen) eerlijk; (over het algemeen) oneerlijk; neutraal of gemengde gevoelens. Concreet geven de antwoorden van respondenten vorm aan volgende definitie van eerlijkheid in het kader van overeenkomsten over onderhoudsbijdragen: "Een (tijdelijk) gevoel of perceptie dat een bepaalde beslissing, overeenkomst, verdeling, handeling of praktijk voldoende correct, rechtvaardig, redelijk of evenwichtig is in verhouding tot de middelen van elke partner, de tijd doorgebracht met en zorg voor kinderen. Dit heeft geen betrekking op een specifiek bedrag, maar eerder op de ervaring van rechtvaardigheid met inachtneming van ieders behoeften, kosten en verdiensten". Oneerlijkheid kan aan de hand van de data dan weer worden gedefinieerd als: "een (tijdelijk) gevoel of perceptie van kansen te hebben gemist of opgegeven, het gevoel bedrogen, benadeeld, onattent behandeld, of een slachtoffer te zijn, te weinig ontvangen of een buitensporige last dragen met betrekking tot de capaciteiten, middelen en kosten van elke partner". Ten slotte kunnen we gemengde of neutrale gevoelens bij deze overeenkomsten definiëren als: "een (tussentijdse) staat van dubbelzinnigheid over de juistheid van een beslissing, overeenkomst of verdeling waarbij ofwel bepaalde aspecten expliciet als eerlijk worden beschouwd en andere niet, of het moeilijk is om concrete uitspraken te doen over eerlijkheid".

Factoren met betrekking tot (on)eerlijkheid

In wat volgt, onderscheiden we een groot aantal factoren die betrekking hebben op de beleving van (on)eerlijkheid. Deze kunnen bovendien gecategoriseerd worden in vier groepen. Zoals verwacht op basis van bestaande literatuur, vonden we (on)eerlijkheidspercepties met betrekking tot factoren die specifiek toe te schrijven zijn aan het berekeningsproces enerzijds en de omvang dan de onderhoudsbijdrage anderzijds. Daarnaast ondervonden we tevens het belang van kenmerken van de overeenkomst en van de ouders. Figuur 1 geeft deze categorisatie als dusdanig weer. Daarnaast geeft de visuele weergave kennis van de gevoelswaarde die het sterkst tot uiting komt bij de respondenten met betrekking tot deze factoren: (eerder) oneerlijk, neutraal of gemengde gevoelens, of (eerder) eerlijk. Uitzonderingen

niettegenstaande, biedt deze weergave alvast inzicht in mogelijke wetmatigheden in onderhoudsbijdrage-onderhandelingen, die een belangrijke aanzet kunnen zijn tot het aansnijden van het onderwerp van (on)eerlijkheid in (bemiddelings)gesprekken.

Figuur 1. Factoren die verband houden met (on)eerlijkheid

Categorie (legende)	(Eerder) oneerlijk	Neutraal/gemengde gevoelens	(Eerder) eerlijk
Berekening	Advocaat	Berekeningsprocedure	Gelijkheidsregel Notaris/bemiddelaar
Bedrag	Geen/bepaalde inbreng Hoogte van het bedrag	Billijkheidsregel	Vergelijken
Overeenkomst	Gendereffect	Behoefteregeling	Kindrekening
Ouders	Financiële ongelijkheid Slechte relatie	Afspraken op papier	Gedeelde zorg Hoog opleidingsniveau Vertrouwen Naleving

I) BEREKENING

Wat betreft de berekeningsprocedure is er eerst en vooral veel onwetendheid bij de respondenten. Dit viel mogelijk te verwachten vanuit het gebrek aan uniformiteit in de Belgische wetgeving, maar het is desondanks opmerkelijk dat slechts een kleine minderheid antwoord kan geven op de vraag welke berekeningsmethode gebruikt werd voor hun onderhoudsbijdrageberekening. Tevens opmerkelijk is dat dit niet noodzakelijk tot gevoelens van oneerlijkheid leidt. Hoewel Harris (2015) aangeeft dat het bestaan van verschillende methodes tot verwarring kan leiden - wat mogelijk oneerlijkheid in de hand werkt - stellen we vast dat respondenten ofwel weinig geven om het berekeningsproces, ofwel vertrouwen stellen in de professional die de berekening heeft uitgevoerd:

Ik heb geen idee [welke methode er is gebruikt], ik had het volste vertrouwen in de notaris die het voor ons op papier heeft gezet. Hij had er veel meer ervaring mee dan ik.
(Mark, 55 jaar, gescheiden sinds 2010)

Zoals eerder aangegeven, zijn de interne richtlijnen van billijkheid, behoefte en gelijkheid (*distribution rules*) cruciaal in de ervaring van (on)eerlijkheid. In dit verband blijkt voor onze respondenten de toepassing van de gelijkheidsregel van overweldigend belang. Een groot deel verwijst dan ook letterlijk naar de rechtvaardigheid van de overeenkomst omdat "alles gelijk is". Zo delen de meeste respondenten in gelijke mate de voogdij over de kinderen en werkt men met een kindrekening waar beide ouders hetzelfde bedrag op storten en gelijke toegang toe hebben. Meeste respondenten beschouwen een regeling die uitgaat van zulke gelijkheid essentieel voor hun gevoel van eerlijkheid:

Alles is bij ons gelijk, da's het beste vind ik. Dan zijn er geen discussies of ruzies, of .. Nee, gewoon allebei evenveel de kinderen en evenveel storten en klaar.
(Melanie, 42 jaar, gescheiden sinds 2014)

Dit is opmerkelijk, daar de Belgische wetgeving in principe gestoeld is op de billijkheidsregel. Zo dient een ouder bij te dragen aan de zorg van het kind in verhouding tot diens eigen inkomsten én in verhouding tot de gezamenlijke middelen. Met andere woorden, zelfs indien beide ouders exact 50% van de zorg voor het kind opnemen, dient de meer welvarende ouder wettelijk gezien een groter deel van de kosten te financieren. Toch is dit niet de interne richtlijn waar ouders van vertrekken, noch wat ze achteraf als de

eerlijkste verdeling beschouwen. Meer nog, de billijkheidsregel geeft mensen eerder gemengde gevoelens. Hoewel billijkheid een grondige afweging van alle kosten en ouderlijke middelen vereist, komt dit voor heel wat respondenten over als muggenzifterij en wekt het net onzekerheid op over de correctheid en redelijkheid van een resultaat. Wanneer een ouder bovendien een inkomensverandering verwacht bij de andere ouder, wordt een overeenkomst die sterk uitgaat van de billijkheidsregel sneller in twijfel getrokken dan wanneer het uitgangspunt "gelijkheid" is. De behoefte tot slot steekt geregeld de kop op in onderhandelingen, vooral in het erkennen dat de ex-partner vanwege financiële problemen nood heeft aan meer te sparen (als betaler) of te krijgen (als ontvanger) dan de berekeningsmethode aangaf, of dan origineel was afgesproken. Dit leidt evenwel opnieuw tot gemengde gevoelens, bijvoorbeeld doordat de erkenning toch gepaard gaat met een gevoel van oneerlijkheid. Vaak wordt de behoefte van de ex-partner als voorlopig beschouwd, met de verwachting dat het onevenwicht van de situatie tijdelijk is:

Er was geen andere manier voor ons omdat zijn inkomen niet hoog genoeg is. Maar ik heb hem wel gezegd: "Als ik jou was en ik had de kinderen niet, zou ik meer werken", ook om die schuld weg te werken. (...) Hij heeft het gewoon niet. Maar dan denk ik dat als hij gewoon een andere baan zou zoeken om het op te lossen...

(Kathleen, 45 jaar, gescheiden sinds 2015)

Hoewel de berekening van de onderhoudsbijdrage in België onderling tussen ouders mag verlopen², wordt er geregeld professionele hulp ingeroepen in de vorm van bemiddelaars, notarissen of advocaten. Hiervoor geven respondenten verscheidene redenen, zoals de ervaring die professionals hebben in het maken van afspraken over kinderen na een relatiebreuk, dat het gemakkelijker is om voorstellen van derden te accepteren, en dat ze aspecten aanhalen die men als "leek" gemakkelijk zou vergeten (De Bruijn, 2018). De mate waarin deze professionals een gevoel van eerlijkheid, dan wel oneerlijkheid, teweegbrengen, hangt echter af van het soort professional dat wordt geraadpleegd. Professionele hulp op en lager, toegankelijker, niveau, zoals bemiddelaars en notarissen, krijgt over het algemeen positieve feedback:

Voor mij was het prettig dat het begeleid werd en dat ik uitleg kreeg waarom het was zoals het was. (...). Het feit dat we het met een bemiddelaar deden, zorgde ervoor dat het maar een uurtje ongemakkelijk was bij het maken van de afspraken. Maar toen ik buiten kwam had ik het gevoel "OK, ik heb een eerlijke afspraak". Ik heb nooit het gevoel gehad dat ik werd opgelicht.

(Tom, 47 jaar, gescheiden sinds 2016)

Omgekeerd worden advocaten, die doorgaans als minder toegankelijk worden beschouwd, vaak afgeschilderd als horende bij relatiebreuken met een hoge mate van conflict. Respondenten geven aan advocaten te mijden precies om een conflictsituatie te voorkomen. Soortgelijke meningen worden gedeeld over rechtbanken en rechters, die als laatste redmiddel worden beschouwd wanneer ouders niet zelf een overeenkomst kunnen bekomen. Verder worden de duur van een gerechtelijk traject en de hoge kosten gezien als redenen om dit soort professionele hulp te vermijden en de nood ertoe te voorkomen. Dit sluit aan bij bestaand onderzoek, waaruit duidelijk blijkt dat gerechtelijke processen veel rigouzeuzer zijn dan overeenkomsten die buiten het juridische kader worden gesloten (De Bruijn, 2018). Voor ouders die advocaten hebben ingeschakeld om tot een overeenkomst te komen, speelt dan ook duidelijk de ervaring van oneerlijkheid. Verschillende respondenten halen aan onder druk gezet te zijn een advocaat te

² Een officiële bekrachtiging om afdwingbaarheid te bekomen dient wel bij een rechter te gebeuren. Indien ouders echter overeenstemmen over het bedrag en de rechter vindt dit niet in strijd met het welzijn van het kind, zal deze de overeenkomst doorgaans zonder meer goedkeuren en bekrachtigen.

nemen omdat hun ex-partner dit had gedaan, om zich achteraf alsnog “gepluimd” te voelen. Interessant is tevens dat de tegenovergestelde situatie – namelijk het “winnen” van een advocatenstrijd over onderhoudsbijdragen – niet stellig een gevoel van eerlijkheid naar voren brengt. Een individueel “positief” resultaat weegt dus niet op tegen de belasting dat het juridische proces met zich meebrengt en de mogelijk negatieve gevolgen voor de ouderlijke relatie.

Tot slot is het gevoel dat men een actieve inbreng had in het sluiten van de overeenkomst van groot belang voor de perceptie van eerlijkheid. Dit was te verwachten, aangezien, zoals Thompson and Hastie (1990) stellen, ineffectieve onderhandelingen waarbij partijen beperkte input ervaren een trigger zijn voor ongewenste gevolgen. Het gevoel hebben dat men niets mocht inbrengen, is dan ook bijzonder schadelijk in termen van eerlijkheid. In termen van *negotiation theory* impliceert dit dat er geen ruimte was voor actieve probleemoplossing, maar eerder dat men een zekere druk of dwang ervoer om (een) inwilliging(en) te doen. Bij onze respondenten heeft dit vaak, maar niet altijd, te maken met het feit dat de andere partij een goede advocaat had of dat men de wet als te rigide ervaart, wat dan weer in sterke mate een gevoel van oneerlijkheid aanwakkert.

II) HOOGTE VAN DE ONDERHOUDSBIJDRAGE

Zoals aangegeven in de literatuur zijn (on)eerlijkheidspercepties geregeld verbonden aan de hoogte van de uiteindelijke onderhoudsbijdrage. Uit onze data blijkt dat hier doorgaans een gevoel van oneerlijkheid aan gekoppeld is, waarbij ontvangers claimen dat het bedrag ontoereikend is om kosten te denken, terwijl betalers stellen dat de last te zwaar is. Desondanks vertoont een opvallend aantal respondenten slechts beperkte kennis van de financiële context. Slechts enkele respondenten kunnen een inschatting maken van een gemiddeld onderhoudsbijdragebedrag in hun situatie, en de meesten geven aan moeite te hebben de implicaties te begrijpen van de onderhoudsbijdragebetaling (of ontvangst) voor belastingdoeleinden. Deze onduidelijkheid leidt respondenten ertoe expliciet te vragen om een bundeling van informatie over de financiële zaken:

Bij die notaris bestaan toch nog wat onduidelijkheid over dingen, van dat fiscaal co-ouderschap, allee, naar belastingen toe. Of dat ander stelstel, fiscaal voordeel waar ze dan ten laste is. (...) Ze zouden het moeten bundelen in een boekje ofzo, die theorie. Ook al moet je dat 10 keer lezen. Dan kun je jezelf op den duur tenminste een beeld vormen.

(Bert, 54 jaar, gescheiden sinds 2014)

Vanuit de onwetendheid over wat zou “moeten” en “kunnen” in onderhoudsbijdragereregelingen, zijn respondenten geneigd om hun situatie te vergelijken met anderen. Over het algemeen is het resultaat van deze vergelijking dat men de eigen overeenkomst als minder complex en zelfs eerlijker beschouwt. De reden hiervoor is dat er makkelijker wordt vergeleken met “opvallende” relatiebreuken, waar veelal conflicten aan te pas zijn gekomen die dan weer problemen met zich meebrengen voor een vlotte overeenkomst. In vergelijking lijkt de eigen situatie veelal beter te zijn, waardoor veel respondenten zichzelf als enigszins uitzonderlijk beschouwen. Wanneer we echter specifiek de focus leggen op de onderhoudsbijdrage, vertonen mensen opnieuw onzekerheid over hoeveel ze betalen of ontvangen in vergelijking tot anderen. Respondenten peilen duidelijk naar de eerlijkheid van hun overeenkomst door zich te vergelijken met mensen in gelijkaardige situaties. Interessant hierbij is wel dat zowel het moeten betalen of ontvangen van een hoger, dan wel lager bedrag dan men in een vergelijkbare situatie ziet, het gevoel van eerlijkheid doet wankelen. Hoewel betalers eerder over te hoge en ontvangers eerder over te lage bedragen klagen, voelt ook een te laag bedrag voor betalers of een te hoog bedrag voor ontvangers –

in vergelijking met de omgeving – niet eerlijk aan. Mogelijk is men dan wantrouwig over de houdbaarheid van de eigen overeenkomst, en heeft men schrik voor onverwachte terugvorderingen of bijstortingen. Deze onzekerheid over de correctheid van een bedrag koppelen we opnieuw aan het gebrek aan duidelijkheid en regelgeving in het Belgische systeem, waardoor ouders geen idee hebben van wat ze kunnen verwachten als een eerlijk onderhoudsbijdragebedrag.

Naast het berekeningsproces en het uiteindelijk bedrag, geeft bestaande literatuur enkele aanzetten die doen vermoeden dat ook de kenmerken van de overeenkomst en van de ouderlijke partijen zelf bepalend kunnen zijn voor de perceptie van (on)eerlijkheid. Hier schijnt dit onderzoek verder licht op.

III) KENMERKEN VAN DE OVEREENKOMST

In België worden ouders sinds 2010 gemotiveerd om een "kindrekening" te gebruiken bij de uitwisseling van onderhoudsbijdragen. Dit betreft een gedeelde bankrekening waar beide ouders toegang toe en controle over hebben, en waarmee men gezamenlijk kind-gerelateerde financiën kan beheren. Gewoonlijk stort één of beide ouders een maandelijkse bijdrage, waaronder meestal ook de kinderbijslag. Daarnaast bestaat evenwel nog steeds het systeem waarbij de betalende ouder rechtstreeks onderhoudsbijdragen betaalt aan de andere ouder. Welke methode gekozen wordt voor de uitwisseling blijkt ook van belang te zijn voor de perceptie van (on)eerlijkheid. Respondenten die gebruik maken van een kindrekening bespreken dit veelal in termen van eerlijkheid, terwijl respondenten die unilateraal aan hun ex-partner betalen eerder oneerlijksgevoelens aankaarten. Dit kan verklaard worden vanuit het gegeven dat een kindrekening, zeker indien er een gelijkwaardige storting van bedragen gebeurt door ouders, uitgaat van de gelijkheidsregel, waar we al eerder over zagen dat deze eerlijkheid in de hand werkt. Een kindrekening verhoogt tevens het inzicht in en de controle over de besteding van het geld voor de kinderen, wat vertrouwen opwekt en tevens bekend staat als een belangrijke trigger voor eerlijkspercepties (Cozzolino & Williams, 2017). Wanneer daarentegen onderhoudsbijdragen rechtstreeks van de ene ouder aan de andere worden overgedragen, verliest de betalende ouder niet alleen inzicht in het gebruik van het geld, maar ligt de focus tevens sterker op de behoeftereguleer (het compenseren van de kosten van het kind) en de billijkheidsregel (voorzien in een billijke bijdrage van elke ouder).

Een andere veelbesproken factor betreft of de overeenkomst al dan niet op papier werd vastgelegd. Dit leidt echter niet eenduidig tot gevoelens van eerlijkheid, dan we oneerlijkheid. Over het algemeen wordt het neerschrijven van de stipulaties van de overeenkomst als nuttig ervaren voor het geval dat er iets zou mislopen, bijvoorbeeld indien een partij zich niet houdt aan de afspraken. Meerdere respondenten geven dan ook aan dat een dergelijk document stabiliteit en veiligheid biedt, wat discussie en conflict kan voorkomen. Op dit vlak wordt het dan ook vaak als gunstig beschouwd voor kinderen. Omgekeerd geven sommige ouders echter aan dat als afspraken op papier niet worden nagekomen, dit sneller zal leiden tot de inschakeling van advocaten, wat over het algemeen niet als een goede manier wordt beschouwd om tot overeenstemming te komen. Bovendien zien respondenten een te gedetailleerd gestipuleerde overeenkomst ook als een middel om de andere ouder te blokkeren of eigen wensen af te dwingen, wat vreedzame relaties mogelijk verstoort:

Soms denk je, "zo zie ik het nu", maar het is anders dan op papier. Ik denk dat je partner meer tegen je heeft dan wanneer het niet op papier staat. (...) Soms zit er niets anders op [dan de overeenkomst op papier te zetten], maar met ouders waar alles goed gaat, vind ik dat het zo moet blijven.

(Bianca, 38 jaar, gescheiden sinds 2014)

De onderhoudsbijdrageovereenkomst is bovendien afhankelijk van de gekozen verblijfsregeling van de kinderen, daar dit bepaalt hoeveel ouders reeds "in natura" bijdragen aan de zorgkost. Opvallend hierbij is dat ouders die de fysieke voogdij over de kinderen gelijkelijk delen, hun overeenkomst over onderhoudsbijdragen veelal als eerlijker ervaren dan ouders die een andere voogdijregeling kennen. Dit is niet geheel onverwacht. Ten eerste geeft gedeelde voogdij beide ouders toegang tot, controle over en contact met de kinderen, wat het gevoel van eerlijkheid over de afspraken ten goede komt (Köppen et al., 2018, 2020). Ten tweede stellen we vast dat ouders met gedeelde voogdij overwegend een kinderrekening gebruiken en de kosten voor kinderen gelijk verdelen. Dit is een interessant gegeven, aangezien ouders de indruk hebben dat een gelijk gedeelde voogdij een gelijke verdeling van de kosten impliceert. De Belgische wet stelt echter dat de verdeling van de kosten afhankelijk is van het aandeel van elke ouder in het gezamenlijke inkomen, waardoor, zelfs wanneer een kind evenveel tijd doorbrengt met elke ouder, de ouder met het hogere inkomen meer zou moeten bijdragen. Dit lijkt geen instinctieve verwachting te zijn; respondenten stellen herhaaldelijk dat er bij een gelijk gedeeld verblijf geen onderhoudsbijdragen verschuldigd zijn:

Dat is het voordeel van 50-50 gedeelde fysieke voogdij, er is geen onderhoudsbijdrage. Heb je de kinderen voor 60 procent en de ander voor 40, dan moeten zij voor die 10 procent meehelpen. We hebben die 50-50-regeling, dus er is geen duwen of trekken.

(Bart, 41 jaar, gescheiden sinds 2016)

Wederom verwijzen we naar de onduidelijkheden die voortkomen uit het Belgisch wettelijk stelsel en verder blijken te reiken dan alleen de non-uniformiteit van de berekeningsprocedure.

IV) KENMERKEN VAN OUDERS

Naast kenmerken van de overeenkomst, ondervinden we tevens het belang van de ouderlijke kenmerken voor het bewerkstelligen van eerlijkspercepties. Eerst en vooral merken we duidelijke genderverschillen op: mannen doen over het algemeen vaker uitspraken over thema's als rechtvaardigheid en eerlijkheid, terwijl moeders' uitspraken in dit verband vaker eerlijkheid dan oneerlijkheid betreffen. Als moeders oneerlijkheid aanhalen, wijzen ze veelal op financiële tekortkomingen van de vader, terwijl mannen vaker een te zware financiële last verkondigen. Dit valt uiteraard samen met de nog steeds dominante verhouding waarbij mannen de betalende zijn en vrouwen de ontvangers van onderhoudsbijdragen. Misschien vinden we daarom alleen vaders, en geen moeders, die het gehele wettelijke en procedurele systeem van onderhoudsbijdragen veroordelen en aanvoelen dat er een gendervooroordeel bestaat:

Je kunt het niet veranderen, dat is de wet. De wet, de Belgische wet is er alleen voor de vrouwen en de mannen zijn alleen gemaakt om te betalen, zo is de Belgische shitwet.

(Frank, 64 jaar, gescheiden sinds 2010)

Vrouwen brengen ook vaker eerlijkheid in verband met de kinderen, bijvoorbeeld verwijzend naar de tijd die ze samen doorbrengen en de invloed die ze kunnen uitoefenen. Dit geeft aan hoe belangrijk het is om rekening te houden met het "nut" of de "waarde" die mensen toeschrijven aan hun kinderen, wat vooralsnog niet algemeen wordt meegenomen in de vaststelling van onderhoudsbijdragen (Brinig & Allen, 2011). Mannen daarentegen ervaren eerder eerlijkheid met betrekking tot de duidelijkheid van het onderhandelingsproces en het bilateraal bereiken van een akkoord. Ondertussen vinden we geen steun voor de bevinding van Lin and McLanahan (2007) dat moeders vaker de billijkheidsregel aanhangig zijn en

vaders de gelijkheidsregel; dit laatste lijkt meer een algemene voorkeur voor onze respondenten, ongeacht geslacht.

We zien verder dat hoger opgeleide ouders vaker uitspraken doen die betrekking hebben tot het gevoel van eerlijkheid. Deze respondenten stellen veelal meer vertrouwen in het wettelijke systeem en de procedure van onderhoudsbijdrageberekeningen. Dit is in overeenstemming met de bevinding van Thompson and Hastie (1990) dat meer doordachte en accurate percepties van een situatie bijdragen aan het bereiken van eerlijk ervaren uitkomsten. Respondenten met een lager opleidingsniveau daarentegen verwijzen sneller naar het onderhoudsbijdragebedrag, een thema waarvan reeds bleek dat het veelal in verband staat met een gevoel van oneerlijkheid (zie supra). Deze focus bij lager opgeleide respondenten is echter niet rechtstreeks te koppelen aan opleidingsniveau; het hogere risico op financiële problemen bij deze onderzoeksgroep blijkt hier een belangrijke trigger. Zo wordt bij opvallende financiële ongelijkheid tussen de ex-partners vaker oneerlijkheid aangebracht dan wanneer er een financieel evenwicht bestaat:

Ik denk dat B. ondertussen wat meer verdient. En hij heeft ook bonussen. [De verdeling in de kinderrekening] is nu een derde en twee derde, maar dat lijkt me niet helemaal correct.

(Laura, 41 jaar, gescheiden sinds 2015)

Vervolgens vergroten symmetrische onderhandelingsrollen de kans op het bereiken van eerlijk ervaren uitkomsten (Wade-Benzoni et al., 1996). Echter vinden we dat wanneer ouders hetzelfde opleidingsniveau hebben, er geen grotere perceptie van eerlijkheid is dan wanneer men over (sterk) verschillende opleidingsniveaus beschikt. Dit is wél het geval wanneer het arbeidsparticipatie betreft. Wanneer men een gelijk aanstellingsniveau kent (d.w.z. voltijds, deeltijds of werkloos), blijkt de perceptie van eerlijkheid groter te zijn dan wanneer ouders een ongelijke aanstelling hebben. Aangezien arbeidsparticipatie sterk samenhangt met inkomen, veroorzaakt een asymmetrie onevenwicht in de onderhandelingspositie van ouders (Natalier & Hewitt, 2010). Dit kan ertoe leiden dat de "zwakkere" partij zich onderwerpt, of het kan de notie van winnen versus verliezen oproepen, en zo de perceptie van oneerlijkheid aanwakkeren.

Verder is, zoals verwacht op basis van het onderzoek van Coleman et al. (1999), een goede relatie met de ex-partner van belang voor de eerlijkhedspceptie. In dit verband verwijzen de respondenten naar de afwezigheid van grof taalgebruik of conflict met hun ex-partner, of dat men zich in een staat van vriendschappelijke en vreedzame overeenstemming bevindt. De meeste respondenten geven wel aan dat dit een proces was, en niet een toestand die onmiddellijk werd bereikt. Niettemin wordt het van groot belang geacht in termen van het eerlijkhedsgedoeveel, aangezien dit het gemak waarmee ouders omgaan met hun overeenkomst aanzienlijk verbetert. Ouders geven tevens het belang aan van met de ex-partner om te kunnen in het belang van de kinderen. Voor één koppel betekent het zelfs dat de moeder aanvaardt geen onderhoudsbijdragen te ontvangen (ook al heeft ze er een rechtsgeldige aanspraak op) omdat ze weet dat de vader elders schulden heeft. De bevinding van Meyer et al. (2008) dat mensen een algemene voorkeur hebben minder onderhoudsbijdragen te ontvangen wanneer de betalende ouder niet over voldoende financiële middelen beschikt, is dus zelfs aanwezig wanneer dit ten nadele is van zichzelf, zonder noodzakelijkerwijs de eerlijkhedspceptie aan te tasten.

Omgekeerd is een slechte relatie veelal gekoppeld aan uitspraken in verband met oneerlijkheid. Dit uit zich meestal in wantrouwen over hoe geld wordt besteed en komt vooral voor wanneer onderhoudsbijdragen rechtstreeks aan de ontvangende ouder betaald worden. Hierdoor ontbreekt bij de betalende ouder namelijk inzicht in waarvoor het geld wordt besteed. Ook ingeval van een kindrekening kunnen er echter

strubbelingen ontstaan. Beide ouders hebben dan wel (meer) inzicht in hoe het geld besteed wordt, maar er kunnen evengoed uitgaven gebeuren waar de ander niet akkoord mee is. Een ouder kan tevens vanuit de eigen middelen bijleggen om activiteiten, kledij of cadeaus te financieren, boven wat er afgesproken was te betalen met de kindrekening. Dit kan tot wantrouwen leiden over dat de andere ouder de kinderen probeert naar zich toe te trekken door middel van (dure) aankopen. Tot slot zien we geregeld beschuldigingen dat de ex-partner te weinig initiatief en verantwoordelijkheid opneemt om diens steentje bij te dragen, zowel financieel als in termen van het regelen en aankopen van benodigd materiaal:

Een ander discussiepunt was dat er geen extra kleding bij hem thuis is. Ik moet altijd zorgen voor een tas met toiletpullen en logeerspullen. Maar dan denk ik, hij kan al die dingen zelf kopen. Het zijn veel van die kleine dingen... en dan denk ik wel eens, doe zelf wat!

Kathleen, 45 jaar, gescheiden sinds 2015

In lijn met het voorgaande citaat is het typisch voor mannelijke respondenten om de controle over de besteding van geld uit handen te geven. De meesten geven aan flexibel te zijn in hoe de onderhoudsbijdrage aangewend wordt, vertrouwen op het correct gebruik ervan door de ex-partner en dat deze doelgericht wordt besteed, namelijk alleen voor de kinderen. Dit is evenwel veelal de uitkomst van een vertrouwensproces dat enige tijd in beslag neemt. Bovendien is zulk vertrouwen over geld typisch gekoppeld aan een goede relatie en goede afspraken met de ex-partner:

Ze maakte vroeger een foto van de rekening. Dat doen we niet meer; ik denk dat het een jaar heeft geduurd. We zeiden allebei dat het niet nodig is. Ik vertrouw haar nog steeds (...), ik weet dat ze het niet gebruikt om met haar vriendinnen uit eten te gaan, daar ben ik 100% zeker van.

Steven, 43 jaar, gescheiden sinds 2012

Aangezien een groot aantal respondenten een kindrekening gebruikt, kunnen deze bevindingen een uiting zijn van het verbeterde inzicht in hoe geld wordt besteed. Zelfs in geval van zulke gedeelde rekening nemen moeders evenwel vaker de controle over de financiën, dragen zij vaker de verantwoordelijkheid voor kindgerelateerde uitgaven en communiceren zij het vaakst over nog te verrekenen kosten. Slechts een kleine minderheid van de mannelijke respondenten geeft aan betrokken te zijn bij het uitgeven van geld en het regelmatig controleren van rekeningen. De algemene goedaardige manier waarop onze mannelijke respondenten de controle over geld uit handen geven is dan ook opmerkelijk, aangezien eerdere onderzoeken de negatieve gevolgen aantonen van een waargenomen gebrek aan controle over hoe het geld wordt besteed (Cozzolino & Williams, 2017). Dit kan duiden op een selectie-bias in onze respondentengroep. Daar beide ex-partners van een ouderlijke dyade bevroegd werden, is het mogelijk dat vooral respondenten met een eerder goede onderlinge verhouding hebben geparticipeerd. In gevallen van hoog conflict zou men minder geneigd kunnen zijn een interview uit te voeren over gevoelige onderwerpen met betrekking tot de relatiebreuk, uit vrees dat er iets beschamend of schadelijk bij de ex-partner terecht zou komen.

Discussie

Deze studie schijnt licht op welke factoren van belang zijn voor de (on)eerlijkheidsperceptie van ouders bij het maken van overeenkomsten over onderhoudsbijdragen. Onze bevindingen tonen aan dat naast het berekeningssysteem en het eigenlijke onderhoudsbijdragebedrag tevens de kenmerken van de overeenkomst en van de ouders van belang zijn. De inzichten die hier naar voren komen zijn van praktisch nut voor bemiddelaars en andere professionals die ouders trachten te begeleiden naar een geschikte

overeenkomst. Expliciet aandacht richten op de factoren die eerlijkheid bevorderen (en verhinderen) is dan ook van cruciaal belang om achteraf een correcte betaling te waarborgen (Lin, 2000). Zodus kan het rekening houden met en incorporeren van deze richtlijnen niet alleen van nut zijn op microniveau - tussen ouders en binnen gezinnen - maar ook op macroniveau, namelijk door het huidige handhavingssysteem voor onderhoudsbijdragebetaling te ontlasten en de nood aan financiële hulp voor ouders die slachtoffer worden van wanbetaling te verminderen.

In een volgende stap stellen we een nieuwe typologie op, door de onderhandelingstypes voorgesteld door de *Negotiation Theory* (win-win probleemoplossing, bewust compromis sluiten of onbetwist opgeven (Carnevale & Pruitt, 1992)) te koppelen aan feitelijke bronnen van (on)eerlijkheid die we in onze gegevens terugvinden (zie Tabel 1). Onze opzet hierbij is om een praktische invulling te geven aan de overwegend theoretische benadering van onderhandelingen, door te illustreren hoe deze theoretische aspecten begrepen kunnen worden in het kader van werkelijk ervaren (on)eerlijkheid. Als zodanig overwegen we binnen elk onderhandelingstype welke ouderlijke motivatie of "focus" kan gedestilleerd worden uit de gegevens, samen met een evaluatie van wat dit betekent in termen van de aard van de relatie na de scheiding. Ten slotte koppelen we elk type aan verschillende bronnen van (on)eerlijkheid die we bij onze respondenten hebben ervaren. In wat volgt, gaan we dieper in op elk type overeenkomst en de praktische uitvoering ervan.

Tabel 1: Overlegstrategieën en bronnen van (on)eerlijkheid

Onderhandelings-type	Motivatie/gevoel van de ouder	Relatiekwaliteit na scheiding	Bronnen van (on)eerlijkheid
Probleemoplossing	Gemoedelijkheid	Positief	Eerlijkheid: gemak van overeenstemming, vertrouwen in ex-partner, redelijkheid, toekennen van voordelen, acceptatie Oneerlijkheid: betalingen vergeten, (accidenteel) misbruik van geld
Compromis	Schuldigheid	Positief	Eerlijkheid: aanvaarding vanwege schuld Oneerlijkheid: machteloosheid
	Welzijn van het kind	Positief/negatief	Welzijn van het kind primeert
Opgeven	Conflictvermijding	Positief/negatief	Eerlijkheid: oog dichtdoen, geen stem verheffen, minder eisen, berusting Oneerlijkheid: andere dingen willen, beschadigde principes, meer willen
	Persoonlijk nadeel	Negatief	Eerlijkheid: niets Oneerlijkheid: systeem volledig in eigen nadeel, geen inspraak in de zaak

Probleemoplossing. Als men erin geslaagd is tot overeenstemming te komen via een gemeenschappelijke probleemoplossing, stellen we vast dat ouders doorgaans een gemoedelijke en vriendelijke houding hebben tegenover elkaar. Dit zijn de gevallen waarin een gevoel van eerlijkheid de voornaamste tendens is. Voorbeelden die daarbij naar voren worden gebracht zijn het gemak van overeenstemming, het vertrouwen dat men heeft in de ex-partner, de redelijkheid van de overeenkomst, de bereidheid om de andere voordelen toe te kennen en de algemene aanvaarding van de overeenkomst. Dit betekent niet dat er nooit sprake is van oneerlijkheid. Ook het vergeten van betalingen en misbruik van geld wordt in deze situaties aangestipt, maar wordt over het algemeen met begrip of hoogstens irritatie onthaald.

Compromis sluiten. Wie niet het gevoel heeft een gemeenschappelijke win-win situatie bereikt te hebben, verwijst naar het doen van inwillingen waarbij ofwel een compromis wordt gesloten, of een partij opgeeft. De compromisstrategie zien we in de meerderheid van de situaties terugkomen. Een mogelijk leidend gevoel hierbij is schuldigheid. Vaak heeft de ouder die de scheiding initieerde schuldgevoelens over de breuk of over het achterlaten van het gezin. Het sentiment kan gericht zijn op kinderen, de ex-partner of beiden, en wordt weerspiegeld in een emotionele toestand waarin de "schuldige" partij niet zozeer gericht is op het krijgen van hun eigen zin of het halen van voordeel uit de breuk. We constateren dat deze ouders de overeenkomst veelal rechtvaardig vinden in het licht van hun eigen schuld – een "verlies" langs hun zijde wordt dan eerder ervaren als een terecht gevolg van hun beslissing. Een bron van oneerlijkheid in dit scenario is dan weer een gevoel van machteloosheid, waarbij schuld zich opwerpt als dwingende kracht om een compromis af te dwingen.

Ergens tussen het sluiten van compromissen en opgeven vinden we een motivatie die draait rond het welzijn van het kind. Hiermee doelen we niet op het sentiment waarbij ouders zo goed mogelijk willen doen voor hun kind – dit geldt trouwens voor de meeste ouders –, maar wel actief argumenteren door deze stelling naar voren te schuiven. Een treffend voorbeeld hiervan is ouders die hun kinderen in de beste omstandigheden willen laten wonen met zo weinig mogelijk negatieve gevolgen van de scheiding, terwijl men hierbij de eigen wensen of noden enigszins aan de kant schuift. Deze onderhandelingsstrategie bereikt een overeenkomst dat, zij het bereikt vanuit een actief compromis of passief op te geven, en of deze nu positief of negatief ervaren wordt, helemaal in het belang staat van de betrokken kinderen en door ouders daarom als dusdanig geaccepteerd wordt zonder (on)eerlijkheidsoverwegingen. Dit is een zeer gekende strategie, en onderzoek toont ook aan dat de behoeften van kinderen vaak worden beschouwd als de beste basis voor het bepalen van onderhoudsbijdragen (Coleman, Ganong, et al., 1999).

Opgeven. Het belang van het kind kan ook een argument zijn bij het opgeven van het eigen punt. Op theoretisch niveau is het verschil met een compromis dat terwijl een compromis een actieve, weloverwogen beslissing vereist, opgeven eerder impliceert dat men onbetwist afstand doet van het eigen punt in het licht van wat als het beste wordt beschouwd voor het kind (Carnevale & Pruitt, 1992).

Een ander mogelijk sentiment dat we koppelen aan opgeven is dat van conflictvermijding. We constateren dat sommige ouders zich willen onthouden van discussie met de ex-partner en het succes van hun overeenkomst in dit licht beschouwen. Een gerapporteerde strategie is bijvoorbeeld afzien van bepaalde gedragingen (terugpraten, grof taalgebruik), wat ook kan inhouden dat men niet met een professional wil samenwerken of de zaak voor de rechter brengen. De focus ligt hier op het voorkomen dat de relatie, hoe dan ook van aard, verslechtert door conflicten. In dit scenario zien we dat eerlijkheid voortkomt uit een oogje toeknijpen voor acties of uitspraken van de ander, of de stem niet verheffen om een discussie te winnen. Minder eisen dan men recht toe heeft is ook een strategie, evenals berusten in de situatie zoals die is. Omgekeerd komt oneerlijkheid voort uit het gegeven dat beide partijen verschillende dingen willen, wat schade kan berokkenen aan de principes van een of beide partners. Vaak wil een partij meer dan ze krijgt via de overeenkomst, maar ziet ze ervan af dit na te streven teneinde conflicten te vermijden.

Het laatste aspect dat we vinden in de context van opgeven, is dat van het persoonlijke nadeel. In dit geval veronderstelt de respondent het bestaan van vooroordelen in het (wettelijke) systeem ten nadele van

zichzelf, en ten voordele van de ex-partner. In onze resultaten bleek deze situatie sterk gendergekleurd, deze ervaring alleen bij mannen voorkwam. Deze respondenten beschouwen "het systeem" als volledig gericht op vrouwen, en stellen daardoor geen of weinig inspraak te hebben gehad in de overeenkomst. Frustratie met het systeem richt zich vaak ook op de ex-partner zelf, wat ouderlijke conflicten aanwakkert (Lin & McLanahan, 2007). Dit is een gevaarlijke situatie, daar uit onderzoek blijkt dat vaders die zichzelf oneerlijk behandeld achten, meer geneigd zijn tot wanbetaling (Lin, 2000). Vooral voor deze groep is het dan ook van belang om de perceptie van eerlijkheid te verbeteren. In dit opzicht stelt Lin (2000) voor om uniforme richtlijnen te hanteren voor het vaststellen van onderhoudsbijdragen voor kinderen. "Iedereen gelijk voor de wet" kan een cultuur van meegaandheid in de hand werken, zoals bijvoorbeeld het geval is bij belastingstelsels. Indien de eigen overeenkomst beschouwd wordt als een norm dat anderen ook volgen, zouden vaders mogelijk geneigd zijn het als eerlijker te beschouwen.

CONVERGENTIE VAN ONDERHANDELINGSTYPES

Hoewel deze typologie illustreert hoe theoretische onderhandelingstypes in de praktijk gevoelens van (on)eerlijkheid kunnen teweegbrengen, is ze niet steeds enkelvoudig toepasbaar op een situatie. Ouders worden doorheen de onderhandeling en in verschillende fases van het proces geleid door verscheidene motivaties, wat leidt tot een complex samenspel van tactieken en emoties in het bereiken van een overeenstemming. Zo vonden we situaties waarin een ex-partner zich laat leiden door schuldgevoelens terwijl hij ook zeer duidelijk conflict met de andere partij wil vermijden. Verder is het mogelijk dat de ouderlijke motivaties onderling verschillen. De ene partij kan heel sympathiek zijn tegenover de andere en eerlijkheid ervaren over (een deel van) de overeenkomst, terwijl de ander conflicten uit de weg gaat en net veel spanning voelt. Desalniettemin werpt het opsplitsen van de bronnen van (on)eerlijkheid die we in onze gegevens hebben gevonden licht op de complexiteit die aan deze concepten ten grondslag ligt, en laat zien dat het niet alleen een kwestie is van "of" een overeenkomst al dan niet als eerlijk wordt beschouwd. Het geeft aan hoe belangrijk het is om na te gaan hoe ouders de overeenkomst hebben bereikt en wat de onderliggende motivaties van de ouders zijn binnen (facetten) van die overeenkomst.

We zien dat ouders die erin zijn geslaagd om problemen op te lossen, andere ervaringen hebben met oneerlijkheid dan diegenen die hebben opgegeven, en dus ook een andere benadering vereisen om de "vrede te bewaren". Deze kennis is van groot belang in gevallen van heronderhandelingen (bijvoorbeeld vanwege inkomensveranderingen, kinderen die ouder worden), en kan dienen als praktisch hulpmiddel voor ouders en bemiddelaars. Waar een individuele, gerichte aanpak waarschijnlijk werkt bij wanbetaling vanwege ouders die aan probleemlossing hebben gedaan, kunnen ouders die het gevoel hebben te hebben opgegeven in het onderhandelingsproces net meer dwars gaan liggen bij een te directe aanpak. Wie ervaring heeft gehad via probleemoplossing of compromis tot een overeenkomst te komen, zeker als hier sterke gevoelens van eerlijkheid mee gepaard gaan, zal niet alleen minder geneigd zijn tot wanbetaling, maar tevens meer open staan voor een aanpassing van het gedrag indien dit toch voorkomt. Indien men daarentegen vertrekt van een positie van opgeven, en zeker vanuit nadeel en oneerlijkheid, is de kans op wanbetaling niet alleen groter, maar is het ook moeilijker dit gedrag aan te kaarten en te wijzigen. Voor deze situatie raden we het uniformiseren van de onderhoudsbijdrageberekening aan, daar dit tot minder discussiepunten leidt, minder aanzet geeft tot moeten "opgeven", en de overeenkomst laat deel uitmaken van een algemene praktijk waaraan iedereen zich houdt.

Conclusie

Voortbouwend op eerder onderzoek naar de gepercipieerde (on)eerlijkheid binnen onderhoudsbijdragenovereenkomsten - dat zich vooral richt op het berekeningssysteem en de hoogte van het resulterende bedrag (Brinig & Allen, 2011; Hans, 2009) - biedt deze studie ruimer inzicht in de (samenloop van) factoren en overlegstrategieën die vorm geven aan (on)eerlijkheid. Desondanks dienen we enkele beperkingen te erkennen. Ten eerste was deelname aan de interviews vrijwillig en werd de steekproef verkregen door middel van *convenience sampling*. Aangezien beide partners moesten instemmen om deel te nemen, verwachten we enige voorkeur voor beter samenwerkende ex-partners die niet bang zijn voor repercussies van openlijk spreken over de breuk. Relatiebreuken met een hoog conflictgehalte zijn daarom mogelijk ondergerepresenteerd. Ten tweede was er door het werken met een grote groep interviewers en een vaste interviewrichtlijn niet veel flexibiliteit om de in de interviews naar voren gebrachte punten verder uit te werken, noch om de richtlijn gaandeweg verder aan te passen. Dit nadeel wordt desalniettemin beperkt door de pilotstudie die de eigenlijke interviewfase voorafging en vormgaf aan een zo goed mogelijk aangepaste interviewrichtlijn.

Verskillende pistes staan open voor toekomstig onderzoek. Het zou interessant zijn om dieper in te gaan op hoe het onderhandelingsproces - eerder dan de uiteindelijke overeenkomst - de percepties van (on)eerlijkheid beïnvloedt. Dit zou een analyse mogelijk maken van scheidingen met hoog versus laag conflict, van het effect van kind- en omgevingskenmerken en van hoe verschillende onderhandelingsstijlen tot een specifieke overeenkomst leiden. Een *oversampling* van relatiebreuken met een hoog conflictniveau zou nuttig zijn om de weg naar (geslaagde) overeenkomsten in deze situaties beter in kaart te brengen, daar we verwachten dat deze zullen verschillen van die van meewerkende ouders met weinig conflicten. Het zou verder interessant zijn om een vergelijking te maken tussen verscheidene landen, aangezien we tevens verwachten dat verschillen in onderhoudsbijdragesystemen leiden tot verschillende soorten overeenkomsten en dus ook bronnen van (on)eerlijkheid. Wanneer bijvoorbeeld in landen met een uniform systeem voor de onderhoudsbijdrageberekening frustratie gericht is op de berekeningsprocedure heeft deze onvrede een makkelijk doelwit, namelijk de overheid en het beleid. In België kan het ontbreken van een dergelijke uniforme methode en het daaruit voortvloeiende gevoel van willekeur in het vaststellen van een bedrag ertoe leiden dat de perceptie van oneerlijkheid gepersonaliseerd wordt en gericht op de ex-partner. Dit is zorgwekkend, daar het een katalysator kan zijn voor interpersoonlijke conflicten. We onderstrepen aldus het belang van duidelijke (wettelijke) richtlijnen en een uniforme berekeningsmethode voor onderhoudsbijdragen voor kinderen.

TEN SLOTTE

We dringen ten slotte aan op het actief in overweging nemen van (on)eerlijkhedspcepties in bemiddelingsstrategieën, rekening houdend met wat in dit onderzoek - alsook in toekomstige studies - gepresenteerd wordt. Aangezien alle onderhoudsbijdragesystemen moeite hebben met het afdwingen van een correcte betaling (Skinner & Davidson, 2009), is het verbeteren van de naleving van overeenkomsten door rekening te houden met de bezorgdheid van ouders over eerlijkheid een belangrijke, laagdrempelige en haalbare aanpak. Nagaan waar het ouderlijk overleg past binnen de gepresenteerde typologie kan een belangrijk startpunt zijn om mogelijke bronnen van (on)eerlijkheid in kaart te brengen en (preventief) aan te pakken.

Bibliografie

- Borbély, A., Ebner, N., Honeyman, C., Kaufman, S., & Schneider, A. K. (2017). A grand unified negotiation theory: In context. *J. Disp. Resol.*, 145.
- Brinig, M. F., & Allen, D. W. (2011). Child support Guidelines: the Good, the Bad, and the ugly. *Family Law Quarterly*, 135-156.
- Brouwers, S. (2010). Begroting van alimentatiegelden voor kinderen. In Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (Ed.), *Alimentatie & kinderen* (pp. 55-106). Intersentia.
- Carnevale, P. J., & Pruitt, D. G. (1992). Negotiation and mediation. *Annual review of psychology*, 43(1), 531-582.
- Christensen, D. H., Dahl, C. M., & Rettig, K. D. (1990). Noncustodial mothers and child support: Examining the larger context. *Family Relations*, 388-394.
- Claessens, E., & Mortelmans, D. (2018). Challenges for child support schemes: Accounting for shared care and complex families. *Journal of European Social Policy*, 28(3), 211-223.
- Cohen, R. L. (1987). Distributive justice: Theory and research. *Social Justice Research*, 1(1), 19-40.
- Coleman, M., Gangong, L., Killian, T., & McDaniel, A. (1999). Child Support Obligations Attitudes and Rationale. *Journal of family issues*, 20(1), 46-68.
- Cook, K., & Hegtvedt, K. (1983). Distributive justice, equity, and equality. *Annual review of sociology*, 9(1), 217-241.
- Cook, K., McKenzie, H., & Knight, T. (2011). Child support research in Australia: A critical review. *Journal of Family Studies*, 17(2), 110-125.
- Cozzolino, E., & Williams, C. L. (2017). Child support queens and disappointing dads: Gender and child support compliance. *Social Currents*, 4(3), 228-245.
- De Bruijn, S. (2018). Reaching agreement after divorce and separation: Essays on the effectiveness of parenting plans and divorce mediation Utrecht University].
- Ellman, I., Braver, S., & MacCoun, R. J. (2009). Intuitive lawmaking: The example of child support. *Journal of Empirical Legal Studies*, 6(1), 69-109.
- Ellman, I., & Ellman, T. (2008). The theory of child support. *Harvard Journal on Legislation*, 45(1), 107.
- Ganong, L. H., Coleman, M., & Mistina, D. (1995). Normative beliefs about parents' and stepparents' financial obligations to children following divorce and remarriage. *Family Relations*, 306-315.
- Hakovirta, M., & Rantalaiho, M. (2011). Family policy and shared parenting in Nordic countries. *Eur. J. Soc. Sec.*, 13, 247.
- Hans, J. D. (2009). Beliefs about child support modification following remarriage and subsequent childbirth. *Family Relations*, 58(1), 65-78.
- Huang, C.-C., Mincy, R. B., & Garfinkel, I. (2005). Child Support Obligations and Low-Income Fathers. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1213-1225. <http://www.jstor.org/stable/3600307>
- Köppen, K., Kreyenfeld, M., & Trappe, H. (2018). Loose ties? Determinants of father-child contact after separation in Germany. *Journal of Marriage and Family*, 80(5), 1163-1175.
- Köppen, K., Kreyenfeld, M., & Trappe, H. (2020). Gender Differences in Parental Well-being After Separation: Does Shared Parenting Matter? In *Parental life courses after separation and divorce in Europe* (pp. 235-264). Springer.
- Lande, J. (2017). Moving negotiation theory from the Tower of babel toward a world of mutual understanding. *J. Disp. Resol.*, 1.
- Lin, I. F. (2000). Perceived fairness and compliance with child support obligations. *Journal of Marriage and Family*, 62(2), 388-398.
- Lin, I. F., & McLanahan, S. S. (2007). Parental beliefs about nonresident fathers' obligations and rights. *Journal of Marriage and Family*, 69(2), 382-398.
- Magistad, B. M., & Rettig, K. D. (1999). Supporting children after divorce: An interpretation of power and control dynamics in obligor/obligee interactions. *Journal of Divorce & Remarriage*, 30(3-4), 85-102.
- Meyer, D. R., Ha, Y., & Hu, M.-C. (2008). Do high child support orders discourage child support payments? *Social Service Review*, 82(1), 93-118.
- Mortelmans, D., & Defever, C. (2015). Income trajectories of lone parents after divorce. A view with Belgian register data. In L. Bernardi & D. Mortelmans (Eds.), *Lone Parenthood. The life course of lone fathers and mothers at the beginning of the XXI century*. Springer: in press.
- Natalier, K., & Hewitt, B. (2010, June 1, 2010). 'It's Not Just About the Money': Non-resident Fathers' Perspectives on Paying Child Support. *Sociology*, 44(3), 489-505.
- Nepomnyaschy, L. (2007, 2007/02/01). Child support and father-child contact: Testing reciprocal pathways. *Demography*, 44(1), 93-112. <https://doi.org/10.1353/dem.2007.0008>
- Noyes, J. L. (2011). *Child support models and the perception of "fairness"*. Madison, WI: Institute for Research on Poverty.
- Rettig, K. D., Tam, V. C.-W., & Magistad, B. M. (1997). Using pattern matching and modified analytic induction in examining justice principles in child support guidelines. *Marriage & Family Review*, 24(1-2), 193-222.
- Schaeffer, N. C. (1990). Principles of justice in judgments about child support. *Social Forces*, 69(1), 157-179.
- Seltzer, J. A. (1991). Legal custody arrangements and children's economic welfare. *American journal of Sociology*, 96(4), 895-929.
- Skinner, C., & Davidson, J. (2009). Recent trends in child maintenance schemes in 14 countries. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 23(1), 25-52.
- Smyth, B., & Weston, R. (2005). A snapshot of contemporary attitudes to child support. *Australian Institute of Family Studies Melbourne*.

- Stambulich, D., Pooley, J. A., Gately, N., & Taylor, M. F. (2012). "Some of My Children Are Worth More Than Others": Perceptions of Nonresidential Fathers with Second Families as to the Fairness of the Australian Child Support Agency's Handling of First Family Child Support Financial Arrangements. *Marriage & Family Review*, 48(8), 769-791.
- Storms, B., Penne, T., Vandellannoote, D., & Van Thielen, L. (2015). Referentiebudgetten als benchmark voor het beoordelen van de oeltreffendheid van de minimuminkomensbescherming. Hoe evolueerden nkomens en noodzakelijke uitgaven in de periode 2008-2013? *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 3, 497-515.
- Swennen, F. (2010). Alimentatie voor Kinderen: een overzicht. In Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (Ed.), *Alimentatie & kinderen* (pp. 19-54). Intersentia.
- Thion, P., & Callebaut, E. (2013). De statistische berekening van kinderalimentatie: de moeilijke oefening om rechtvaardigheid objectief, transparant en toegankelijk te maken. *Rechtskundig Weekblad*, 77(6), 202-211.
- Thompson, L., & Hastie, R. (1990). Social perception in negotiation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 47(1), 98-123.
- Van de Vliert, E., & Prein, H. C. (1989). The difference in the meaning of forcing in the conflict management of actors and observers. *Managing conflict: An interdisciplinary approach*, 51-63.
- Verschelden, G. (2016). *Handboek Belgisch personen- en familierecht*. die Keure.
- Wade-Benzoni, K. A., Tenbrunsel, A. E., & Bazerman, M. H. (1996). Egocentric interpretations of fairness in asymmetric, environmental social dilemmas: Explaining harvesting behavior and the role of communication. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 67(2), 111-126.
- Waller, M. R., & Plotnick, R. (2001). Effective child support policy for low-income families: Evidence from street level research. *Journal of Policy Analysis and Management: The Journal of the Association for Public Policy Analysis and Management*, 20(1), 89-110.